

Мій роман – моя фортеця

Василь Слапчук. *Роман & Роман: роман-цитатник*. Київ: Рідна мова, 2019. - 592 с.

Тема письменника в літературі та кіно – ненова. Тема письменника, якому не пишеться, - доволі поширена. Тема письменника, який живе життями та словами інших письменників, - окрема історія. У 2007 році побачив світ роман Степана Процюка «Жертвоприношення», у якому автор нас вводить у контекст світової літератури, щоправда, не так активно, як [Василь Слапчук](#) у 2019 році. На першому плані в романі Процюка поет Максим Іщенко, який апелює до життєписів митців, щоб показати, що нічого нового у письменницькому світі під цим сонцем нема і не буде, що він – один із них, відтак приречений повторити долю котрогось із них. Але якщо роман Степана Процюка, на думку Олега Солов'я, – це роман-поразка, то роман [Василя Слапчука](#) – це роман-перемога у певному сенсі. Історію своїх героїв автор ховає за огромом цитат. Вони всюди: у домівках, у кнайпах, під час їжі та сексу, під час миру та під час війни, цитують всі та всіх, незалежно від професії та статусу: «Усі люди говорять цитатами, тобто висловлюють те, що вже раніше було висловлене кимсь іншим. Тільки не покликаються. Через своє невігластво. Або через гординю. Чи шахрайство».

Отже, є той, хто пише тексти: «Я працюю. Пишу тексти». Є Роман, який конче, неодмінно мусить щось написати, але поки не пише, є кілька жінок, що з'являються і минають, немов фільми-короткометражки, і є література. Діалоги персонажів нагадують цитатні батли. Необхідна цитата чи необхідний епізод з письменницької біографії підібрані абсолютно до всього, що (не)відбувається в романі. Література всюдисутня, вона немов кисень, незважаючи на нарікання про потенційну смерть читача.

І читач поринає у вир імен та назв. Головне, не переплутати романні та нероманні. Ім'я ж головного героя не важливе. Його називають Старим, Батьком, Майстром, Маестро. Він фактично не виходить зі своєї кімнати, начебто щось пишучи. Вікном у світ для нього є Роман, що теж начебто щось пише, а також приводить до нього в кімнату людей начебто випадкових, начебто недотичних до життя Старого. Чи справжні вони у своєму фарсі? Більше нагадують маріонеток, яких за сюжетні ниточки смикають по черзі то Майстер, то Роман. Новела, Міледі, Ксива, Райця, Мирослава (та, котра то Міра, то Слава). Хтось щось теж начебто пише, але ми так і не дізнаємося, про що саме. Зрештою, цього і не треба знати, адже вони лише випадкові відвідувачі кімнати-роману Старого, в якому усе складно і все відносно. Зрештою, це роман, «де всі один одному брешуть і всі один одного

зраджують» ([Ганна Улюра](#)), тому годі шукати там правдивих свідчень про те, хто ким є по-справжньому.

Це роман-гра, де герої граються всім, чим тільки можуть: одне одним, словами, смислами, просторами, іменами. Перехід з точки А до точки Б почасти нагадують квест (чого лише варті блукання Романа гуртожитком чи пошуки ключів від замків) Вони іронізують та кепкують один з одного: «Ви пишете так, ніби своїми текстами рятуєте світ. А насправді всі ваші читачі могли б поміститися якщо не в кабіні ліфта, то напевно в одному тролейбусі». Тому таким несподіваним видається перехід до сцен війни. Вони прописані чітко, особливо ті, коли герой лишається сам на сам із ворогом, свої болем, своїми видіннями-мареннями, тут вже не заховаєшся за розмови, пересипані цитатами. З боку Слапчука – це доволі сміливий експеримент: вплести у роман, що прочитувався на початку як твір без «соціалки», сюжет про АТО. Як говорить одна з героїнь, «Усі круті хлопці зараз на війні». На війні опиняється Роман, що ніяк не міг знайти собі місця у Майстровій дійсності, не може він знати місця і на війні, але хтозна, можливо, згодом саме він напише справжній роман і зруйнує переконання про те, «що український письменник наразі неспроможний надто зацікавити українського читача жодною історією». Чи вдався цей експеримент? Якби йшлося про вигадану війну, то однозначно, що так, але ж ідеться про війну справжню, без гри, в романі-грі, в якому, іноді так видається, персонажі існують лише для того, щоб зв'язати всі цитати в єдине ціле.

Персонажі, свідомо чи несвідомо, порушують правила гри, запропоновані Слапчуком, вириваються з вежі-кімнати і намагаються жити своїм життям, бути кимось іншим, аніж носіям знань про попередні літературні досвіди, тому усі експерименти можливі та виправдані.

У романі дванадцять частин. Дозволю собі трохи цим пожонглювати. Це символ філософського каменя, одне з улюблених чисел Гомера (у Пенелопі було дванадцять наречених з Итаки, 12 коней Агамемнона, 12 ніг у Сцилли тощо). У нас 12 знаків Зодіаку, є 12 годин дня, 12 годин ночі, 12 апостолів. Це число – символ завершеності божественного кола. У дванадцятій частині книги головний герой розставляє усе, немов фігури на шахівниці. Роман дописано (?). І здається, не один, адже з'являються Роман S і Роман Z (той, що колись був просто Романом). А між S та Z є ще трохи літер (романів?). Якщо у більшості «письменницьких» романів письменник таки щось пише, то у цьому творі автор створює ілюзію, що той не пише взагалі, і лише у кінці стає зрозуміло, що персонажі, їхні голоси – це сторінки писаного Майстром роману.

Виникає питання: що далі? Коли зникають усі, крім Старого та Міледі. Вочевидь, новий роман з іншими Райцями, Новелами, Докторами і так далі, адже не даремно на порозі дому свого дому Маестро знаходить немовля. Нову романну історію?

А що з літературою? А «...світ літератури вміщає у собі реальний світ, а не навпаки.

Тільки я розглядаю його не як супермаркет, а як секондхенд».

Таким чином, маємо кілька отих &: Слапчук та його роман, Старий та його романи, Роман та його світ, що міг би стати романом, Старий, Роман та відвідувачі їхнього дому, текст та цитати. Немов кілька поверхів у будинку письменника, що мріє перетворити книжкову ілюзію на реальність. І це йому вдається.